

Til Bjørnson

Taler

Fridtjof Nansen

Dato

8 desember 1902

Omstendigheter

Bjørnsons 70-års dag

- 1 Når jeg, som vel neppe lenger kan pryde mig med hedersnavnet ung, allikevel i
dag skal bringe dig en takk fra det unge Norge, så er det en takk og en hyldest fra
de slektled som kommer efter dig, som helt fra de første barneår har fått godt av
ditt virke, for hvem ditt navn og dine åndsfostre er flettet uadskillelig sammen
5 allerede med de første grunnleggende barneinntrykk.

En særlig takk fra disse unge måtte ikke savnes i dag; ti ungdommens dikter, det
er du fremfor alt og alle, aldri har vel noen talt til ungdommen som du.

- 10 Så mange, så mangeartede, og så store er de innsatser, du har gjort det norske
åndsliv, også for oss yngre, at det r uoverkommelig i få ord å takke for alt, og det
kan være vanskelig å peke på en enkelt. Men allikevel synes det mig å være en
side av ditt virke, som det særlig kan ligge oss yngre nærmest å takke dig for; det
rikdomsveld av åndelig sundhet og skjønnhet, det livsmot som du skjenket oss, -
15 for den friske luftning fra susende granskog og fra blinkende snefjell, som alltid
drog gjennom din skiftende diktning, og jog selvbetraktningens lumre stueluft
på flukt.

- Jeg føler det, jeg vet det, det er tusener av unge kvinner og menn utover Norges
20 land, som i disse dager sammen med oss bøier sig mot dig i taknemlighet, fordi
du hjalp å bære dem frelst fra livets slag.

- Enten vi vet det eller ikke, vil det eller ikke vil det, så har det oss alle strømmet av
din skjønnhetsrikdom, fra Synnøve og Arne og opover, inn i våre bløte
25 barnesjeler og gitt dem farge for livet. Hvilken mektig evne har ikke en stor
suggestiv dikter til å prege livet omkring sig, på den ene side til å fylle det med
skjønnhet, med rikdom, med glede for slekter - eller på den annen side å gjøre

det koldt og fattig, ribbe alle dets drømmer.

30

Det sies så ofte at vår tid er syk, har vært syk, livsverdiene vakler, ungdommen taper moralsk holdning, og margstjeles - og som alltid er det den moderne diktning, som får bære skylden. Jeg tror ikke på sykdommen, og om den var der, så tror jeg heller ikke på at diktningen er sykdomsårsaken, det som ser ut som sykdom ligger dypere, ligger i de bølger, som går på bunnen i den menneskelige erkjennelse. Den meste diktning når ikke lengre enn å gjenspeile disse på overflaten, det er bare den store diktning forbeholdt å gå over den og danne egne bølger.

35

Det er en vanskelig tid vi har levd i og lever i. på den ene side de store fysiske eller materielle fremskritt, med det rastløse, feberaktige jag fremover, alltid fremover, som på en veddeløpsbane, først dampfart, nu elektrisk fart. De er kommet over oss som julekvelden på kjerringa, livet har ikke nådd å skape de nødvendige former for tillemping, og det blir et liv "over evne". Ingen tid mere til å leve livet, til å se sig om, til å pløie dypere. Det gjør sjelen flat, skaper maskiner og ikke mennesker. I vår tid går ikke profetene i ørkenen, de vilde være redde for at verden løp fra dem i mens.

45

I det moderne amerikanske samfund får en en uuhyggeleg beklemmende følelse av denne overutvikling - et rekordenes samfund, hvor i betegnende nok det for eksempel ikke lenger går å spille Shakespeare. Er det fremtidens land, så skjebnen fri oss fra det!

50

På den annen side gjennombruddene, de store desillusjoner, de brustne og bristende drømmer.

55

En farlig tid for alle de unge, voksne sinn, hvor bruddstykker og levninger av de gamle forestillinger, de gamle store illusjoner stadig henger igjen, og hvori ennå ikke de nødvendige livssundere former for tillemping til det nye livssyn har fått dannet sig. Også her for stor fart, også her "over evne".

60

For helt å forstå, hva du var for oss i disse kriser, må vi trekke linjen:

Først, ennå før vår tid, den store reaksjon, den som kommer igjen som bølger gjennom hele historien: dette liv er intet verd, jorden er en jammerdal, denne maktstjelende Weltschmerz: livet er lidelse, lykken sekunder, det eneste som gav

65

mening, var å leve for en belønning i det hinsidige.

70 Alt var gitt, uforanderlig, håpløst.

Så kom det nye livsevangeliem fra England med Darwin og evolusjonslæren og skapte en ny livsdrøm: alt var i utvikling mot lysere riker, dyr, mennesker, menneskemoral, folke-moral, ja hele universet.

75

Målet ble rykket nærmere, fra det hinsidige til å arbeide for efterslekten. Men fermdeles lød det: "Docht wo do nicht bist, dort ist das Glück".

80 Så til sist den store desillusjonen, den vi ennu er midt i kanskje: Slekten fikk tvil om målet. Det var ikke utviklingens mål, det var forandringens. Vi, som alt, er underkastet nødvendighetens lov, ikke en styrelses.

Godt og ondt, sorg og glede, mål og hensikt sank ned til små menneskebegreper, som naturen, universet ikke kjenner, det gjennomløper sitt evige
85 kretsløp, uten begynnelse, uten ende. Og selve grunnen under oss begynte å vakle, alt vi stred for, syntes å blekne og synke i mismotets grå hav. Vårt liv blev bare en "forvirring av larm mellem to store stillheter".

Men da, da sang du for oss, du livets sanger, om det ene som har verd under alle
90 skiftende dogmers og formlers grå himmel, om livets rett, om den solglitrende skjønnhet og glede som sprudler av livets egen kilde.

"Bland dig i livsfryden, du, som fikk være

95 blomst i dens vår,

nyde et døgn til det eviges ære

i menneske-kår".

100

Du sang om kampens, om arbeidets glede, om kjærlighetens foryngende makt, om følelsenes, om stemningenes rike skjønnhet.

105 Du sang om gleden ved å stå i samfund med andre, gleden ved å føle at ens krefter virker utad, i forhold til andre mennesker.

Du sang om alt det som danner livets skiftende regnbueprakt - og du sang om ungdommen:

110

"Ungdoms-lyst,

ungdoms-drøm,

115

ungdoms-blod,

ungdoms-mod,

farver og forgylder verden

120

syngende på hele færdens".

Og vi hørte og reiste oss sunde til handling fra tvilens bad. Takk for sundhed,
for skjønnhet, for livsmot!

125

Kilde

Nansens røst. Oslo, 1942, s. 285-288.

Emner

Jubileumstale

130

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/til-bjornson>

135

140